

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

МОГІЛЕВСЬКИЙ ВСЕВОЛОД СЕРГІЙОВИЧ

УДК 342.4+341.1

**РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СТАНОВЛЕННІ
НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ГЛОБАЛЬНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ:
ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ**

12.00.02 – конституційне право; муніципальне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті законодавства Верховної Ради України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
БАЙМУРАТОВ Михайло Олександрович,
Інститут законодавства Верховної Ради України,
головний науковий консультант відділу
європейського права та міжнародної інтеграції

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
ГРИНЮК Роман Федорович,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, ректор

кандидат юридичних наук, доцент
ВОРОНОВ Марк Миколайович
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна,
завідувач кафедри конституційного і
муніципального права

Захист відбудеться «25» квітня 2019 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.051.31 Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 6, аудиторія 431.

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 6

Автореферат розісланий «25» березня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. С. Передерій

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах глобалізації, особливо її якісно нової форми – правової глобалізації, об'єктивно зростає роль і значення конституціоналізму як політико-правової системи суспільства і держави, «універсального носія теоретичної енергії сучасного конституційного права основної парадигми конституційної практики, критерію конституційності діяльності та актів суб'єкта права, умови становлення «динамічної конституційної юриспруденції» (М. П. Орзіх), на феноменології якого базується існування сучасної демократичної правової державності та функціонування міжнародної спільноти держав, що сповідують загальні конституційні цінності.

Феноменологія сучасного конституціоналізму характеризується єдністю та взаємозв'язком двох його складових – внутрішньодержавної (національної) та міжнародної (глобальної), що знайшли свій прояв у виникненні, укріпленні та розвитку двох тенденцій – конституціоналізації міжнародного права і інтернаціоналізації конституційного правопорядку держав, що проявляються в повсякденній практиці держав, існуванні їх конституційно-правових інститутів, функціонуванні їх співтовариства на міжнародній арені та визначально впливають на розвиток демократичної правової державності на національному рівні.

У рамках феноменології сучасного конституціоналізму особливо важливу роль відіграє інститут місцевого самоврядування, – з одного боку, як історичний передвісник сучасної державності, а з іншого – як могутній сучасний засіб її гуманістичної і демократичної трансформації в бік визнання і застосування загальних конституційних цінностей, серед яких чільне місце посідають права і свободи людини і громадянина, існування та розвиток демократичних інституцій в рамках громадянського суспільства, перерозподіл державних владних повноважень в рамках їх децентралізації на рівень локальних органів публічної влади.

Важлива ідеологічна, нормативна і управлінська роль місцевого самоврядування, його суб'єктів та органів, підвищується в сучасних умовах вдосконалення демократичної правової державності, коли могутні процеси демократизації і гуманізації виводять на перший план діяльність локальних спільнот – територіальних громад, що виступають не тільки первинними суб'єктами місцевого самоврядування, а й є провідниками інтересів демократичної держави в контексті сприйняття її телеологічних задач і принципів та їх реалізації на локальному рівні існування та функціонування соціуму. Сформовані у демократичний спосіб територіальними громадами органи місцевого самоврядування представляють їх інтереси та інтереси держави, функціонуючи з метою їх реалізації та запровадження конституційних цінностей на локальному рівні соціального і державного управління.

Важлива роль місцевого самоврядування у демократизації суспільства і держави знаходить свою належну оцінку й у межах міжнародної спільноти держав – це проявляється не тільки у набутті цим інститутом відповідної міжнародно-правової суб'єктності та у визначенні його

пріоритетної ролі в реалізації міжнародно-правових зобов'язань держав, що взяті ними в рамках підписаних міжнародно-правових договорів, особливо в сфері визнання, реалізації, охорони і захисту прав людини і громадянина, індивідуальних і колективних прав людини та її асоціацій, а й в особливій інституційно-функціональній ролі місцевого самоврядування в формуванні феноменології та методології глобального конституціоналізму, як прояву конституціоналізму, що використовує могутній об'єктний і функціональний потенціал міжнародного права, в рамках якого починають визнаватися і застосовуватися конституційні цінності, до яких належить місцеве самоврядування.

Дослідження вітчизняного місцевого самоврядування ведуться в різних напрямках. Зокрема, становлення та розвиток місцевого самоврядування вивчають В. Заблоцький, І. Козюра, В. Пархоменко, А. Ткачук та ін. Фінансово-економічні його складові аналізуються в працях Ю. Дехтяренка, В. Кравченка, О. Лебединської та ін. Правові аспекти розглядаються М. Баймуратовим, Ю. Бальцієм, О. Батановим, П. Біленчуком, В. Гробою, В. Кампо, А. Коваленком, М. Корнієнком, В. Кравченком, А. Крусян, О. Лазором, М. Орзіх, В. Погорілком, О. Прієшкіною, М. Пухтинським, О. Сушинським та ін. У політичному і політологічному контекстах місцеве самоврядування досліджують В. Борденюк, І. Дробот, В. Ковальчук, С. Рябова, С. Саханенко, В. Шарий, О. Яцунська та ін., його управлінський аспект – В. Авер'янов, П. Ворона, І. Грицяк, В. Куйбіда, Р. Плющ, П. Покатаєв, В. Толкованов, Ю. Шаров та ін. Територіальний розвиток та управління містом розглядають В. Бабаєв, О. Бобровська, В. Вакуленко, О. Васильєва, І. Дегтярьова, О. Ігнатенко, Т. Кравченко, В. Мамонова, Ю. Молодожен, В. Наконечний, М. Орлатий, В. Удовиченко та ін. Однак такий вузькоспеціальний підхід не дає змогу визначити роль та вплив МСВ настановлення вітчизняного та глобального конституціоналізму.

Слід зазначити, що проблематика становлення і розвитку вітчизняного та глобального конституціоналізму в контексті діяльності інституту місцевого самоврядування та його суб'єктів і органів у вітчизняному конституційному та муніципальному праві практично не досліджувалась, за виключенням наукових праць М. Баймуратова та його учнів – І. Балабанової, Є. Василькової, О. Єгорова, О. Кравця, Г. Танаджи, Є. Васильєва та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт відділу теорії та практики законотворчої діяльності Інституту законодавства Верховної Ради України у межах науково-дослідної теми «Науково-правове забезпечення законотворчої діяльності» (державний реєстраційний № 0104U006963)

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації обумовлена актуальністю та ступенем розробленості обраної теми і полягає у дослідженні ролі місцевого самоврядування в становленні національного та глобального конституціоналізму.

Відповідно до поставленої мети в роботі увагу зосереджено на

вирішенні таких завдань:

- визначити феноменологію та параметральні ознаки інституту місцевого самоврядування в умовах правової демократичної державності;
- дослідити та визначити теоретико-соціологічні та нормативні підходи до проблематики формування правового простору місцевого самоврядування в Україні;
- дослідити і проаналізувати місцеве самоврядування як рівень публічної влади та сферу її децентралізації;
- дослідити теоретичні та історико-правові засади становлення та розвитку місцевого самоврядування у межах вітчизняного конституціоналізму;
- визначити і дослідити місцеве самоврядування як сферу локальної демократії;
- дослідити місцеве самоврядування як сферу прояву та реалізації прав людини;
- дослідити теоретичні підходи до розуміння та визначення феномену глобального конституціоналізму;
- дослідити і визначити місцеве самоврядування як об'єкт міжнародно-правового регулювання та предмет багатосторонніх міжнародних міждержавних угод;
- дослідити місцеве самоврядування як важливий чинник глобалізації через виділення позитивних та негативних підходів до його структурно-інституціональних визначень;
- дослідити роль глобального конституціоналізму у підвищенні якості законодавства України про місцевого самоврядування.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері становлення, розвитку та вдосконалення діяльності інституту місцевого самоврядування в межах вітчизняного і глобального конституціоналізму.

Предмет дослідження – правовий статус інституту місцевого самоврядування у межах вітчизняного і глобального конституціоналізму.

Методи дослідження. Методологічна база дослідження поєднує в собі загальнонаукові та спеціальні наукові концепції, теорії і методи. В якості методологічної бази дослідження використано такі методи пізнання, як історичний, методи компаративного аналізу, емпіричного узагальнення, моделювання та абстрагування, діалектичний, системний, комплексний та інші. Так, для пізнання феноменів «вітчизняний конституціоналізм» та «глобальний конституціоналізм» використано діалектичний метод, що дає змогу розглянути їх як динамічні категорії сучасного конституційного і муніципального права України, що постійно поповнюються елементами якісно нового змісту, змінюють обсяги та форми свого прояву в історичній ретроспективі під впливом процесів децентралізації публічної влади і правової глобалізації. Історичний метод використано насамперед під час аналізу виникнення інституту місцевого самоврядування, системи його суб'єктів і органів, що були спочатку передвісником сучасної державності, а потім легалізовані державою з метою виконання специфічних завдань локального розвитку, поступово зазнавши свою теоретико-практичну та нормативно-компетенційну трансформацію. Системний – при аналізі ролі

інституту місцевого самоврядування в системі публічної влади та демократичного розвитку суспільства і держави, а також ролі в становленні і розвитку вітчизняного і глобального конституціоналізму. Методи моделювання та абстрагування – в процесі дослідження правового статусу інституту місцевого самоврядування, органів місцевого самоврядування в рамках вітчизняного (національного) і глобального конституціоналізму. Широко також використано загально-гносеологічні прийоми пізнання – індукції, дедукції, аналізу та синтезу, що дозволило вирішити завдання дослідження теоретичної та логічної сутності феномену конституціоналізму, його ролі в становленні місцевого самоврядування у межах демократичної правової державності та процесах набуття ним міжнародно-правової суб'єктності.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дана дисертація є першим комплексним науковим дослідженням, у якому обґрунтовано теоретико-правові проблеми становлення, розвитку та легалізації інституту місцевого самоврядування в рамках вітчизняного (національного) і глобального конституціоналізму як об'єктивно іманентного інституту демократичної правової державності та міжнародного правопорядку, що допоможе виявити закономірності в розвитку інституту локальної демократії в Україні.

У межах здійсненого дослідження сформульовано низку теоретичних положень і висновків, зокрема:

Уперше:

- визначене авторське розуміння правового простору місцевого самоврядування як складного соціального, політико-правового феномену, який виникає внаслідок скерованої телеологічно-обґрунтованої діяльності як держави, так й суб'єктів локального соціуму, шляхом формування його нормативно-суб'єктної, нормативно-об'єктної і нормативно-просторової бази, з метою вирішення екзистенційних питань існування та функціонування територіальної громади;

- констатовано, що становлення та розвиток ідеї публічної муніципальної влади та становлення її концепту – є напряду пов'язаними з теорією публічної влади, що здійснюється в умовах демократичної правової державності в інтересах всіх членів суспільства, але з відповідною акцентуацією на різні телеологічні домінанти: а) локальний (просторовий) характер такої влади; б) її колективістську основу; в) сукупність екзистенційних інтересів, що продукуються територіальною громадою; г) існування та функціонування самої громади як феноменологічної сукупності жителів відповідної території держави та первинного суб'єкта місцевого самоврядування та цієї публічної муніципальної влади; г) формування членами громади-виборцями в якості електорального корпусу представницьких органів та опосередковано й виконавчих органів місцевого самоврядування, що реалізують їх екзистенційні інтереси;

- визначено авторське розуміння публічної самоврядної (муніципальної) влади як самостійного виду (рівня) публічної влади, яка має недержавний, а самоврядний характер, відповідні критеріально-кваліфікаційні ознаки і характеристики, що відрізняють її від

інших видів влади та дають змогу оцінювати місцеве самоврядування як політичний та конституційно-правовий принцип формування та організації локальної демократії на основі самоорганізації, самодіяльності та самоврядування його суб'єктів і органів в умовах функціонування демократичної правової державності на основі деконцентрації і децентралізації публічної влади та управління, з метою виявлення, фіксації та реалізації екзистенційних інтересів локальної спільноти та її членів;

- обґрунтовано, що вітчизняний конституціоналізм відіграє важливу роль у процесах конституціоналізації та інституціоналізації місцевого самоврядування: а) за його допомогою йдуть інтенсивні процеси розвитку інститутів локальної демократії, що базуються на демократичній правовій державності; б) він процедурно сприяє становленню місцевого самоврядування як важливого інституту громадянського суспільства та правової держави (див. ст. 7 Конституції України); в) становлення місцевого самоврядування є могутнім фактором конституційних перетворень в державі;

- встановлено, що місцеве самоврядування як інститут держави, конституційного права, конституційного законодавства в широкому розумінні, інститут громадянського суспільства – виступає головною ознакою та, мабуть, найбільш важливим фактором обмеження етатизму та свавілля державної влади – звідси феноменологія конституціоналізму у порівнянні з інститутом локальної демократії не тільки набуває нових загальнодемократичних рис, а й фактично розвивається у бік більш глибинної та системної гуманізації та демократизації за рахунок появи так званого «локального інтересу», його розмежування з інтересом державним та формуванням та розвитком першого, в умовах партнерських відносин та співіснуванням з другим;

- аргументовано, що концепція муніципальних прав людини, що є невід'ємною частиною сучасного вітчизняного конституціоналізму, має дійсно революційне значення не тільки для конституційного права – бо фактично впливає на подальший та більш глибокий розвиток конституційно-правового статусу людини і громадянина, а й для муніципального права – бо обґрунтовує його предмет, суттєво підсилює його суб'єктний склад, розширює нормативні горизонти його об'єктного супроводження та забезпечення – що праксеологічно впливає на подальший розвиток гуманізації вітчизняного конституціоналізму та трансформацію глобального конституціоналізму в бік його пріоритетної людиноцентричності та гуманітаризації міжнародно-правових відносин;

- доведено, що глобалістський потенціал територіальних громад базується на сучасних досягненнях, взаємодіях та переплетіннях різних тенденцій політичної, економічної та правової глобалізації, коли локальні суб'єкти права набувають відповідної правосуб'єктності у функціонально-дискурсивних процесах світового та універсального рівня та розвитку – на рівні територіальних громад існують складні різнорівневі, полівидові і поліоб'єктні зв'язки між локальним та глобальним, що мають об'єктивний характер і впливають на такі громади, причому як у позитивному, так й у негативному аспектах.

Удосконалено:

- положення про те, що питання децентралізації публічної влади та розвиток в її умовах місцевого самоврядування є пов'язаними між собою генетичним зв'язком, бо в основі такої децентралізації лежить перерозподіл компетенційно-владних повноважень, а з ними й перерозподіл фінансових, матеріальних, кадрових, організаційних та нормативних ресурсів, що будуть спрямовані по типу «зверху – вниз» – результатом чого є формування власної компетенційної бази місцевого самоврядування, його суб'єктів та органів і, як наслідок, об'єктивне посилення, розвиток, вдосконалення і зростання самостійності в нормативно-управлінському аспекті цього інституту локальної демократії;

- положення про те, що одним з найбільш важливих аспектів розуміння ролі і значення демократії, її підтримки і розвитку, особливо в суспільствах, що перебувають на перехідній стадії, виступає вдосконалення демократії саме на місцевому рівні, бо інструментально та функціонально вона може бути побудованою, інституціоналізованою та реалізованою тільки на локальному рівні в рамках технологічного ланцюжка «людина (житель, громадянин, виборець тощо)» – «інститут безпосередньої (представницької) демократії» – «результат, що отриманий демократичним шляхом у результаті прямого волевиявлення електорального корпусу» – отже, локальна демократія набуває не тільки об'єктивного, а й необхідного та іманентного характеру, завдяки своїй специфіці, що базується на місцезнаходженні електорального корпусу, демократичному інструментарії врахування суспільної думки, безпосередньому результаті прямого волевиявлення людей (жителів, громадян, виборців тощо);

- методологічний підхід згідно з яким національна модель місцевого самоврядування в умовах сучасного вітчизняного конституціоналізму повинна базуватися не тільки на розширенні та посиленні компетенційних повноважень його органів, що розширюють їх організаційні, управлінські та ресурсні можливості та спроможності щодо вдосконалення форм і методів розвитку територіальних громад, реалізації інтересів, що продукують вони та їх члени-жителі, а й на формуванні високого рівня мотивації жителів до участі в місцевому самоврядуванні за рахунок використання його великого демократичного та гуманістичного потенціалів;

- положення про те, що в основі феноменології глобального конституціоналізму лежить впровадження глобальних цінностей конституціоналізму і загального конституційного права в систему міжнародного права, що трансформує його в феномен глобального права, яке відображає загальні сподівання народів, що населяють держави-члени міжнародної спільноти, на майбутнє існування і розвиток такої спільноти в рамках передбаченої та оптимальної нормативної регламентації та регулювання в світлі реалізації загальних конституційних цінностей.

Дістали подальшого розвитку:

- положення, що розвиток концепції локальної демократії на територіях пострадянських національних держав, включаючи й Україну, характеризується сприйняттям ними певних теоретичних моделей, які застосували і легалізували принципи субсидіарності, децентралізації та

регіоналізації, – цьому суттєво сприяла діяльність міжнародних міжурядових організацій, зокрема таких, як Рада Європи, в рамках яких було розроблено цілу низку міжнародно-правових актів, які формалізували принципи локальної демократії у вигляді міжнародних стандартів;

- висновок про те, що метою та змістом реформування інституту місцевого самоврядування в нашій державі виступає його наближення до вимог глобального конституціоналізму, згідно з якими воно розцінюється як іманентний інститут демократичної правової державності, що є могутнім інструментом не тільки прояву ініціативи населення та жителів-членів територіальних громад, а й сферою, де практично здійснюється реалізація і захист прав людини, а також формуються механізми щодо укріплення та демократичного розвитку самої державності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що здобуті результати можуть бути застосовані: *у науково-дослідній діяльності* – галузях конституційного і муніципального права для опанування питань, пов'язаних зі складними процесами становлення, розвитку та модифікації вітчизняного (національного) та глобального конституціоналізму; *у функціонуванні сучасної системи місцевого самоврядування, становленні, розвитку і функціонуванні повноцінних територіальних громад та становленні і реалізації задач і функцій його органів; у нормопроектній, правотворчій роботі* – як теоретико-методологічна основа розробки проектів законів та нормативно-правових актів, спрямованих на децентралізацію публічної влади та формування компетенційної бази органів місцевого самоврядування в Україні; *у втіленні сучасних уявлень про вітчизняний (національний) і глобальний конституціоналізм в практику нормопроектування, нормотворення і законотворення; у правозастосовній діяльності* – для оптимізації форм, методів і засобів діяльності суб'єктів і органів муніципального та конституційного права в сфері місцевого самоврядування, реалізації ними своїх функцій і повноважень; *у навчальному процесі* – при підготовці підручників та посібників для викладання таких навчальних дисциплін, як «Конституційне право України», «Муніципальне право України», «Міжнародне публічне право», «Міжнародне приватне право», «Вітчизняний та глобальний конституціоналізм»; *у процесі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації* – муніципальних службовців, державних службовців, правознавців, при підготовці навчально-методичних матеріалів у системі правового всеобучу.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дисертації обговорювались на засіданнях відділу теорії та практики законотворчої діяльності Інституту законодавства Верховної Ради України, на Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи» (м. Маріуполь, 18 вересня 2015 р.), Міжнародній науковій конференції «Právna veda a prax: výzvy moderných európskych integračných procesov» (Bratislava, 27 – 28 novembra 2015 r.), X Міжнародній заочній науково-практичній конференції «Развитие науки в XXI веке» (м. Харків, 15 лютого 2016 р.), XI Всеукраїнській науковій конференції, присвяченій 70-річчю Загальної Декларації прав людини «Права людини та їх реалізація в Україні»

(м. Одеса, 7 грудня 2018).

Публікації. Основні результати дисертації викладені в 9 наукових публікаціях. З них – 5 статей у фахових наукових виданнях з юридичних наук, які також включені до міжнародної наукометричної бази «Index Copernicus» (Польща); 4 – тези у матеріалах науково-практичних конференцій, у тому числі міжнародних.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (містить 181 найменування і викладений на 18 сторінках), додатку. Загальний обсяг дисертації становить 211 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, розкрито ступінь наукової розробки проблеми, вказано зв'язок з науковими планами та програмами, визначено мету й завдання дослідження, його об'єкт, предмет, методологічні основи, сформульовано наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне і практичне значення, наведено дані щодо апробації та публікації результатів дослідження, зазначено структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Феноменологія та параметральні ознаки інституту місцевого самоврядування в умовах правової демократичної державності» складається з трьох підрозділів, у яких розглянуто теоретичні, соціологічні та нормативні підходи до проблематики формування правового простору місцевого самоврядування в Україні, а також роль і місце цього інституту як елемента системи і рівня публічної влади, а також як сфери її децентралізації.

У *підрозділі 1.1 «Теоретико-соціологічні та нормативні підходи до проблематики формування правового простору місцевого самоврядування в Україні»* досліджується якісно новий підхід до визначення ролі та місця місцевого самоврядування в рамках правового простору України, обґрунтовуються його ознаки і особливості. Запропоновано авторське визначення правового простору місцевого самоврядування як складного соціального, політико-правового феномену, що виникає внаслідок скерованої телеологічно-обґрунтованої діяльності як держави, так й суб'єктів локального соціуму, шляхом формування його нормативно-суб'єктної, нормативно-об'єктної і нормативно-просторової бази, з метою вирішення екзистенційних питань існування та функціонування територіальної громади.

Підрозділ 1.2 «Місцеве самоврядування як рівень публічної влади» присвячено дослідженню ролі та місця цього інституту в системі публічної влади, що виступає не тільки елементом такої системи, а й окремим рівнем такої влади – публічної самоврядної (муніципальної) влади.

Становлення та розвиток ідеї публічної муніципальної влади та становлення її концепту – є напрямом, пов'язаним з теорією публічної влади, що здійснюється в умовах демократичної правової державності в інтересах всіх членів суспільства, але з відповідною акцентуацією на різні телеологічні домінанти: а) локальний (просторовий) характер такої влади; б) її

колективістську основу; в) сукупність екзистенційних інтересів, що продукуються територіальною громадою; г) існування та функціонування самої громади як феноменологічної сукупності жителів відповідної території держави та первинного суб'єкта місцевого самоврядування та цієї публічної муніципальної влади; ґ) формування членами громади-виборцями в якості електорального корпусу представницьких органів та опосередковано й виконавчих органів місцевого самоврядування, що реалізують їх екзистенційні інтереси.

Запропоновано визначення публічної самоврядної (муніципальної) влади як самостійного виду (рівня) публічної влади, що має недержавний, а самоврядний характер, відповідні критеріально-кваліфікаційні ознаки і характеристики, що відрізняють її від інших видів влади та дають змогу оцінювати місцеве самоврядування як політичний та конституційно-правовий принцип формування та організації локальної демократії на основі самоорганізації, самодіяльності та самоврядування його суб'єктів і органів в умовах функціонування демократичної правової державності на основі деконцентрації і децентралізації публічної влади та управління, з метою виявлення, фіксації та реалізації екзистенційних інтересів локальної спільноти та її членів.

Підрозділ 1.3 «Міське самоврядування як сфера децентралізації публічної влади» досліджує феномен децентралізації повноважень публічної влади, причому не тільки як невід'ємний та іманентний спосіб виникнення, існування та функціонування місцевого самоврядування, а й конституційно-інструментальний засіб перерозподілу владних повноважень «зверху–вниз».

Стверджується, що питання децентралізації публічної влади та розвиток в її умовах місцевого самоврядування є пов'язаними між собою генетичним зв'язком. На користь такої доктринальної позиції наведено відповідні аргументи, зокрема необхідності: а) оптимальної організації публічної влади в унітарній державі; б) актуалізації, об'єктивації і результату вибудовування раціональної моделі владних відносин на кожному з етапів розвитку сучасної держави як основи державного устрою України; в) досягнення результатів поточної політики, виконання державою її програмних завдань і функцій, розв'язання протиріч, що виникають у процесі суспільного розвитку; г) стабільного функціонування державності в екстраординарних умовах (військова агресія РФ (перша згадка) проти України); ґ) у доктринальному супроводженні та забезпеченні проблематики, присвяченій природі публічної влади, її характеристики з точки зору архітектонічної структури, режиму існування, суб'єктно-об'єктного складу, методів і форм здійснення тощо.

Розділ 2 «Міське самоврядування як інститут вітчизняного конституціоналізму» складається з трьох підрозділів, що присвячені дослідженню теоретичних та історико-правових засад становлення та розвитку місцевого самоврядування в межах вітчизняного конституціоналізму, а також розгляду цього інституту як сфери локальної демократії і сфери прояву та реалізації прав людини.

Підрозділ 2.1 «Теоретичні та історико-правові засади становлення та розвитку місцевого самоврядування в межах вітчизняного

конституціоналізму» містить системний аналіз відповідних доктринальних, історичних, нормативних засад місцевого самоврядування, що підтверджує його важливу роль в становленні та розвитку національного конституціоналізму. Вітчизняний конституціоналізм відіграє важливу роль в процесах конституціоналізації та інституціоналізації місцевого самоврядування: а) за його допомогою йдуть інтенсивні процеси розвитку інститутів локальної демократії, що базуються на демократичній правовій державності (див.: Розділ XI Конституції України); б) конституціоналізм процедурно сприяє становленню місцевого самоврядування як важливого інституту громадянського суспільства та правової держави (див. ст. 7 Конституції України); в) становлення місцевого самоврядування є могутнім фактором конституційних перетворень в державі.

Підрозділ 2.2. «Місцеве самоврядування як сфера локальної демократії» присвячений дослідженню ролі місцевого самоврядування в ініціюванні та розвитку системи демократичного управління і устрою на локальному рівні функціонування соціуму в межах територіальної громади.

На основі локальної демократії вибудовується та виникає процесуальний ланцюжок, що демонструє особливу важливість ролі публічної муніципальної влади в формуванні і функціонуванні демократичної правової державності та зростання такої ролі в процесі муніципальної реформи, а саме: «демократична правова державність» (як онтологічна основа муніципальної демократії) – «публічна влада» (як інструментальний засіб локальної демократії) – «публічна самоврядна (муніципальна) влада» (як природна сфера локальної демократії) – «децентралізація повноважень публічної державної влади» (як технологічна складова виникнення і реалізації локальної демократії) – «органи місцевого самоврядування» (як основні управлінсько-виконавчі провідники локальної демократії) – «територіальна громада» (як основні суб'єкти та бенефіціари локальної демократії).

У підрозділі 2.3. «Місцеве самоврядування як сфера прояву та реалізації прав людини» досліджено особливості виникнення і реалізації конституційних прав і свобод людини в рамках концепції її «муніципальних прав».

Вказується, що муніципальні права людини, що формуються та проявляються в сфері публічної муніципальної влади, насамперед, об'єктивуються і базуються на конституційних правах і свободах людини і громадянина, що транспонуються та застосовуються на локальному рівні функціонування людини в рамках територіальної громади, скеровані на їх більш ефективне використання з метою реалізації екзистенційних інтенцій, устремлінь, потреб і інтересів людини.

Розділ 3. «Місцеве самоврядування як інститут глобального конституціоналізму» складається з чотирьох підрозділів, в яких досліджуються теоретичні підходи до розуміння та визначення феномену глобального конституціоналізму, розглядається інститут місцевого самоврядування як об'єкт міжнародно-правового регулювання та предмет багатосторонніх міжнародних міждержавних угод, аналізуються позитивні та негативні підходи до структурно-інституціонального визначення місцевого

самоврядування як важливого фактору глобалізації, а також розкривається роль глобального конституціоналізму у підвищенні якості законодавства України про місцеве самоврядування.

У підрозділі 3.1. *«Теоретичні підходи до розуміння та визначення феномену глобального конституціоналізму»* доводиться, що в основі феноменології глобального конституціоналізму, що є продуктом правової глобалізації, лежить впровадження глобальних цінностей конституціоналізму і загального конституційного права в систему міжнародного права, що трансформує його в феномен глобального права, яке відображає загальні сподівання народів, що населяють держави-члени міжнародної спільноти, на майбутнє існування і розвиток такої спільноти в рамках передбаченої та оптимальної нормативної регламентації та регулювання в світлі загальних конституційних цінностей.

Визначаючи поняття і сутність глобального конституціоналізму та характерні ознаки його ідентифікації можна стверджувати, що досліджуваній феномен носить: а) синтетичний; б) інтегративний; в) перспективний характер в контексті свого розвитку, і г) в структурному відношенні він складається ніби з двох блоків, а саме: містить 1) повідомлення про онтологічне визначення конституціоналізму; а також 2) найважливішу бланкетну прив'язку до глобальності світу і процесів глобалізації. В рамках зазначених тенденцій набуває свого значення інститут місцевого самоврядування, причому не тільки і не стільки як феномен саморегуляції і самоврядування територіальних колективів, що самостійно функціонують на території конкретної національної держави в симбіотичному зв'язку з її органами публічної влади (внутрішньодержавний критерій місцевого самоврядування), скільки як елементна одиниця глобального конституціоналізму (глобальний критерій місцевого самоврядування).

Підрозділ 3.2. *«Місьцеве самоврядування як об'єкт міжнародно-правового регулювання та предмет багатосторонніх міжнародних міждержавних угод»* містить аналіз діяльності міжнародних міждержавних універсальних та регіональних міжурядових організацій (ООН, Рада Європи тощо) щодо міжнародної легалізації інституту місцевого самоврядування шляхом розробки й прийняття відповідних міжнародних угод з різних питань його виникнення, організації, легалізації, існування та функціонування.

Окремо розглянуто профільні міжнародні угоди, положення яких регламентують та регулюють модальні засади різноманітних аспектів функціонування органів місцевого самоврядування, підтверджуючи, що інституції місцевого самоврядування виступають як об'єктом так і предметом глобального конституціоналізму.

У підрозділі 3.3. *«Місьцеве самоврядування як важливий фактор глобалізації: позитивні та негативні підходи до структурно-інституціонального визначення»* розглядаються складні процеси існування та глобалістський потенціал первинного об'єкту місцевого самоврядування – територіальних громад.

За допомогою методу системного аналізу доведено, що в різних умовах прояву економічної, політичної і правової глобалізації еритеріальні

громади виступають або як її активні провідники, прихильники і бенефіціари, користуючись благами глобалізації, або як її активні супротивники, виступаючи проти тенденцій нівелювання локальної ідентичності та менталітету.

Підрозділ 3.4. «Роль глобального конституціоналізму у підвищенні якості законодавства України про місцеве самоврядування» містить розгляд тенденцій актуалізації нормопроєктування, що пов'язане з реформуванням інституту місцевого самоврядування в умовах муніципальної реформи в державі.

Стверджується, що проведення такого реформування об'єктивно є пов'язаним з проведенням законопроектних робіт, а це є неможливим без врахування вимог конституціоналізму, зокрема глобального конституціоналізму, що базується та розвивається на базі правової глобалізації. Завданням проведення законопроектних робіт в сфері місцевого самоврядування є розробка проектів якісних законодавчих актів – при цьому необхідно враховувати й відповідні тенденції глобального конституціоналізму, що: а) підкреслює не тільки прямий зв'язок глобалізації з виникненням якісно нових змін в геоекономічній, геополітичній і геогуманітарній сферах (виникнення нових організаційних і управлінських можливостей в цих сферах); а б) вказує на внутрішню логіку виникнення необхідності в їх юридичному осмисленні і вирішенні, яка заснована на єдиних для учасників цього процесу організаційних і регулятивних стандартах (прямо пов'язано з виникненням правової глобалізації); крім того, в) мова йде про виникнення, накопичення і універсалізацію позитивного світового досвіду у всіх основних сферах суспільного життя, який в підсумку, сприяє підвищенню темпів становлення гуманної, справедливої і високорозвиненої світової цивілізації (відзначається кумулятивна роль правової глобалізації та її мультиплікативний ефект в глобальних та державно-локальних трансформаціях).

ВИСНОВКИ

Проведення дослідження ролі місцевого самоврядування у становленні національного та глобального конституціоналізму у контексті визначення питань взаємодії вказаних феноменів та ефективності такої взаємодії, – дає змогу зробити низку висновків, у тому числі методологічного та праксеологічного характеру:

1. В умовах становлення та активізації процесів розвитку демократичної правової державності місцевого самоврядування стає не тільки важливою ідентифікаційною ознакою такої державності, а й важливим інститутом вітчизняного (національного) конституціоналізму, – звідси актуалізуються питання формування правового простору функціонування цього важливого конституційного, соціально-правового і політико-правового інституту.

2. Правовий простір місцевого самоврядування являє собою складний соціальний, політико-правовий феномен, який виникає внаслідок скерованої телеологічно-обґрунтованої діяльності як держави, так й суб'єктів

локального соціуму, шляхом формування його нормативно-суб'єктної, нормативно-об'єктної і нормативно-просторової бази з метою вирішення екзистенційних питань існування та функціонування територіальної громади.

3. Публічна самоврядна (муніципальна) влада є самостійним видом публічної влади, яка має недержавний, а самоврядний характер, відповідні критеріально-кваліфікаційні ознаки і характеристики, що відрізняють її від інших видів влади та дають змогу оцінювати місцеве самоврядування як політичний та конституційно-правовий принцип формування та організації локальної демократії на основі самоорганізації, самодіяльності та самоврядування його суб'єктів і органів в умовах функціонування демократичної правової державності на основі деконцентрації і децентралізації публічної влади та управління, з метою виявлення, фіксації та реалізації екзистенційних інтересів локальної спільноти та її членів.

4. Міське самоврядування як інститут держави, конституційного права, конституційного законодавства в широкому розумінні, інститут громадянського суспільства – виступає головною ознакою та, мабуть, найбільш важливим фактором обмеження етатизму та свавілля державної влади – звідси феноменологія конституціоналізму у порівнянні з інститутом локальної демократії не тільки набуває нових загальнодемократичних рис, а й фактично розвивається у бік більш глибокої та системної гуманізації та демократизації за рахунок появи так званого «локального інтересу», його розмежування з інтересом державним та формуванням та розвитком першого, в умовах партнерських відносин та співіснуванням з другим.

5. Вітчизняний конституціоналізм відіграє важливу роль в процесах конституціоналізації та інституціоналізації місцевого самоврядування: а) за його допомогою йдуть інтенсивні процеси розвитку інститутів локальної демократії, що базуються на демократичній правовій державності; б) конституціоналізм процедурно сприяє становленню місцевого самоврядування як важливого інституту громадянського суспільства та правової держави (див. ст. 7 Конституції України); в) становлення місцевого самоврядування є могутнім фактором конституційних перетворень в державі.

6. Розвиток місцевого самоврядування в Україні безпосередньо пов'язаний із розвитком та практичним втіленням концепції локальної демократії. Розвиток концепції локальної демократії на територіях пострадянських національних держав, включаючи й Україну, характеризується сприйняттям ними певних теоретичних моделей, які застосували і легалізували принципи субсидіарності, децентралізації та регіоналізації, – цьому суттєво сприяла діяльність міжнародних міжурядових організацій, зокрема, таких як Рада Європи, в рамках яких була розроблена ціла низка міжнародно-правових актів, які формалізували принципи локальної демократії у вигляді міжнародних стандартів.

7. Зміцнення локальної демократії є чинником активізації формування і функціонування демократичної правової державності та зростання значення демократичних засад у процесі муніципальної реформи за формулою: «демократична правова державність» (як онтологічна основа муніципальної демократії) – «публічна влада» (як інструментальний засіб локальної демократії) – «публічна самоврядна (муніципальна) влада» (як

природна сфера локальної демократії) – «децентралізація повноважень публічної державної влади» (як технологічна складова виникнення і реалізації локальної демократії) – «органи публічної муніципальної влади» (як основні управлінсько-виконавчі провідники локальної демократії) – «територіальна громада» (як основні суб'єкти та бенефіціари локальної демократії).

8. Національна модель місцевого самоврядування в умовах сучасного вітчизняного конституціоналізму повинна базуватися не тільки на розширенні та посиленні компетенційних повноважень його органів, що розширюють їх організаційні, управлінські та ресурсні можливості та спроможності щодо вдосконалення форм і методів розвитку територіальних громад, реалізації інтересів, що продукують вони та їх члени-жителі, а й на формуванні високого рівня мотивації жителів до участі в місцевого самоврядування за рахунок використання його великого демократичного та гуманістичного потенціалів.

9. Важливою складовою сучасного вітчизняного конституціоналізму є концепція муніципальних прав людини. Муніципальні права людини, що формуються та проявляються в сфері місцевого самоврядування, насамперед, базуються на конституційних правах і свободах людини і громадянина, що транспонуються та застосовуються на локальному рівні функціонування людини в рамках територіальної громади, скеровані на їх більш ефективне використання з метою реалізації екзистенційних інтенцій, устремлінь, потреб і інтересів людини. Наукова розробка муніципальних прав людини сприяє більш глибинному дослідженню конституційно-правового статусу людини і громадянина, а й для муніципального права – бо обґрунтовує його предмет, суттєво підсилює його суб'єктний склад, розширює нормативні горизонти його об'єктного супроводження та забезпечення.

10. В основі виникнення глобального конституціоналізму лежить нова форма глобалізації – правова, яка детермінує появу, розвиток і сприйняття національними державами двох могутніх і одночасно дихотомічно суперечливих тенденцій синергетичного характеру – конституціоналізації міжнародного права і інтернаціоналізації конституційного правопорядку держав. В основу феноменології глобального конституціоналізму закладено ідею про обов'язковість впровадження глобальних цінностей конституціоналізму і загального конституційного права в систему міжнародного права, що трансформує його в феномен глобального права, яке відображає загальні сподівання народів, що населяють держави-члени міжнародної спільноти, на майбутнє існування і розвиток такої спільноти в рамках передбаченої та оптимальної нормативної регламентації та регулювання в світлі загальних конституційних цінностей.

11. Глобалістський потенціал територіальних громад базується на сучасних досягненнях, взаємодіях та переплетіннях різних тенденцій політичної, економічної та правової глобалізації, коли локальні суб'єкти права набувають відповідної правосуб'єктності у функціонально-дискурсивних процесах світового та універсального рівня та розвитку – на рівні територіальних громад існують складні різномірні, полівидові і поліоб'єктні зв'язки між локальним та глобальним, що мають об'єктивний

характер і впливають на такі громади, причому як у позитивному, так й у негативному аспектах.

12. Місцеве самоврядування, виступаючи як об'єкт міжнародно-правового регулювання та предмет багатосторонніх міжнародних міждержавних угод, фактично виступає іманентним елементом та наглядним прикладом глобального конституціоналізму, бо в ньому тісно переплелися національні та міжнародні засади, що у підсумку реалізують права людини і громадянина у їх широкому розумінні на локальному рівні функціонування соціуму, забезпечуючи стабільне існування та функціонування людських поселень.

13. Метою та змістом реформування інституту місцевого самоврядування в Україні є його максимальне наближення до вимог глобального конституціоналізму, згідно з якими місцеве самоврядування розцінюється як іманентний інститут демократичної правової державності, що є могутнім інструментом не тільки прояву ініціативи населення та жителів-членів територіальних громад, а й сферою, де практично здійснюється реалізація і захист прав людини, а також формуються механізми щодо укріплення та демократичного розвитку самої державності.

14. Проведення реформування інституту місцевого самоврядування в Україні об'єктивно є пов'язаним з проведенням законопроектних робіт, а це є неможливим без врахування вимог конституціоналізму, зокрема глобального конституціоналізму, що базується та розвивається на базі правової глобалізації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

— *праці, які відображають основні результати дисертації:*

1. Могілевський В. С. Місцеве самоврядування як елемент глобального конституціоналізму / В. С. Могілевський // Держава і право: зб. наукових праць. – Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – Київ: Юридична думка. – 2016. – Вип. 72 (Юридичні науки). – С. 197-212.

2. Могілевський В. С. Глобальний конституціоналізм: теоретичні підходи до розуміння та тлумачення / В. С. Могілевський // Держава і право: зб. наукових праць. – Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – Київ: Юридична думка. – 2017. – Вип. 75 (Юридичні науки). – С. 147-166.

3. Могілевський В. С. Роль глобального конституціоналізму у підвищенні якості законодавства України про місцеве самоврядування / В. С. Могілевський // Вісник Маріупольського державного університету. – Серія: Право. – 2017. – Вип. 13. – С. 210-218.

4. Могилевский В. С. Глобальный и национальный конституционализм, местное самоуправление: сосуществование, взаимодействие, проблемы / В. С. Могилевский // Вісник Маріупольського державного університету. – Серія: Право. – 2018. – Вип. 15. – С. 8-13.

5. Могилевский В. С. Місцеве самоврядування як об'єкт міжнародно-правового регулювання та предмет багатосторонніх міжнародних міждержавних угод / В. С. Могілевський // Держава і право: зб. наукових

праць. – Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – Київ: Юридична думка. – 2018. – Вип. 82 (Юридичні науки). – С. 260-287.

— *праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:*

6. Могілевський В. С. Місцеве самоврядування як феномен сучасного національного конституціоналізму / В. С. Могілевський // Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи: міжн. наук.-практ. конф. (18 вересня 2015 р.): тези доп. – Маріуполь: МДУ, 2015. – С. 140-142.

7. Могілевський В. С. Місцеве самоврядування як інститут національного та глобального конституціоналізму / В. С. Могілевський // Pravna veda a prax: vyzvy modernych europskych integracnych procesov: Medzinarodna vedecka konferencia: abstrat. – Bratislava: Paneuropska vysoka skola, 2015. – Р. 119-122.

8. Могилевский В. С. Местное самоуправление как элемент глобального конституционализма / В. С. Могилевский // Развитие науки в XXI веке: X межд. заочн. науч.-практ. конф.: г. Харьков, 15 февраля 2016 г. тез. докл. – Х.: науч.-информ. центр «Знание», 2016. – С. 141-147.

9. Могілевський В. С. Роль децентралізації публічної влади в становленні та розвитку місцевого самоврядування в Україні / В. С. Могілевський // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2017. – № 1 (35). – С. 60-65

АНОТАЦІЯ

Могілевський В. С. Роль місцевого самоврядування в становленні національного та глобального конституціоналізму: питання взаємодії та ефективності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2019.

Дисертацію присвячено дослідженню ролі феномену та внутрішньодержавного інституту місцевого самоврядування в становленні національного і глобального конституціоналізму в контексті питання зростання взаємодії та ефективності останніх.

Визначено феноменологію та параметральні ознаки інституту місцевого самоврядування в умовах правової демократичної державності; проаналізовано теоретико-соціологічні та нормативні підходи до проблематики формування правового простору місцевого самоврядування в Україні; досліджено роль і значення місцевого самоврядування як рівня публічної влади; з'ясовано визначальну роль місцевого самоврядування як сфери децентралізації публічної влади. Досліджено місцеве самоврядування як інститут вітчизняного конституціоналізму; розглянуто теоретичні та історико-правові засади становлення та розвитку місцевого самоврядування в межах вітчизняного конституціоналізму; визначено конститууючу, інституційну, ініціативну та координуючу роль інституту місцевого самоврядування як сфери локальної демократії; досліджено місцеве самоврядування як сферу прояву та реалізації прав людини. Визначено роль і значення місцевого самоврядування як інституту

глобального конституціоналізму. Досліджено теоретичні підходи до розуміння та визначення феномену глобального конституціоналізму. Встановлено правовий статус місцевого самоврядування як об'єкту міжнародно-правового регулювання та предмету багатосторонніх міжнародних міждержавних угод. Розглянуто інститут місцевого самоврядування як важливий фактор глобалізації в контексті відзначення позитивних та негативних підходів до його структурно-інституціонального визначення. Проаналізовано роль глобального конституціоналізму у підвищенні якості законодавства України про місцеве самоврядування.

Ключові слова: місцеве самоврядування, правовий простір місцевого самоврядування, глобалізація, конституціоналізм, вітчизняний (національний) конституціоналізм, глобальний конституціоналізм, децентралізація, публічна влада, територіальна громада, права людини, муніципальні права людини.

АННОТАЦИЯ

Могилевский В. С. Роль местного самоуправления в становлении национального и глобального конституционализма: вопросы взаимодействия и эффективности. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.02 «Конституционное право; муниципальное право». – Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2019.

Диссертация посвящена исследованию роли феномена и внутригосударственного института местного самоуправления в становлении национального и глобального конституционализма в контексте вопроса возрастания взаимодействия и эффективности последних.

Определены феноменология и параметральные признаки института местного самоуправления в условиях правовой демократической государственности; проанализированы теоретико-социологические и нормативные подходы к проблематике формирования правового пространства местного самоуправления в Украине; исследована роль и значение местного самоуправления как уровня публичной власти; показана определяющая роль местного самоуправления как сферы децентрализации публичной власти. Исследовано местное самоуправление как институт отечественного конституционализма; рассмотрены теоретические и историко-правовые основы становления и развития местного самоуправления в пределах отечественного конституционализма; определена конституирующая, институциональная, инициативная и координирующая роль института местного самоуправления как сферы локальной демократии; исследовано местное самоуправление как сфера проявления и реализации прав человека. Определены роль и значение местного самоуправления как института глобального конституционализма. Исследованы теоретические подходы к пониманию и определению феномена глобального конституционализма, правовой статус местного самоуправления как объекта международно-правового регулирования и предмета многосторонних международных межгосударственных соглашений. Институт местного

самоуправления рассмотрен как важный фактор глобализации с выделением положительных и отрицательных подходов к его структурно-институциональному определению. Проанализирована роль глобального конституционализма в повышении качества законодательства Украины о местном самоуправлении.

Ключевые слова: местное самоуправление, правовое пространство местного самоуправления, глобализация, конституционализм, отечественный (национальный) конституционализм, глобальный конституционализм, децентрализация, публичная власть, территориальная община, права человека, муниципальные права человека.

ABSTRACT

Mogilevsky V. S. The Role of Local Self-Government in the Formation of National and Global Constitutionalism: Issues of Interaction and Effectiveness. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.02 "Constitutional Law; municipal law". – V. N. Karazin Kharkiv National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2019.

The dissertation is devoted to the study of the role of the phenomenon and internal state institution of local self-government in formation of national and global constitutionalism in context of increasing interaction and efficiency of the latter.

The phenomenology and parametric features of the institute of local self-government in the conditions of legal democratic statehood are determined; theoretical, sociological and normative approaches to the problem of formation of the legal space of local self-government in Ukraine are analyzed; the role and significance of local self-government as a level of public authority is researched; the decisive role of local self-government as a sphere of decentralization of public authority is determined.

The study of phenomenology of public authority makes it possible to claim that from ontological positions in modern sense it is based on anthropological concept based on objectification of managerial paradigm in relation to society in its state-legal sense, by building authority relations - relations of power and subordination, which provide appropriate behavioral guidelines to parties involved in such relationships, and these guidelines are recorded in legal norms.

Local self-government is investigated as an institute of domestic constitutionalism; theoretical, historical and legal principles of its formation and development within the limits of national constitutionalism are considered; constitutional, institutional, initiative, and coordinating role of local self-government institution as a sphere of local democracy is determined; local self-government as a sphere of manifestation and realization of human rights is investigated.

It is indicated that domestic constitutionalism plays an important role in the processes of constitutionalization and institutionalization of local self-government: a) it is involved in intensive processes of development of institutions of local democracy based on democratic legal state (see Section XI of the

Constitution of Ukraine); b) Constitutionalism systematically promotes the formation of local self-government as an important institution of civil society and the rule of law (see Article 7 of the Constitution of Ukraine); c) formation of local self-government is a powerful factor of constitutional reforms in the state.

It is claimed that on the basis of local democracy a procedural chain is emerging, which demonstrates the special importance of the role of public municipality (local self-government) in formation and functioning of democratic legal statehood and the growth of such role in the process of municipal reform, namely, "democratic legal statehood" (as an ontological basis of municipal democracy) – "public authority" (as an instrument of local democracy) – "public self-government (municipal) authority" (as a natural sphere of local democracy) – "decentralization of authority of the public government" (as a technological component of emergence and implementation of local democracy) – "local self-government" (as main administrative and executive leaders of local democracy) – "territorial community" (as main actors and beneficiaries of local democracy).

The role and significance of local self-government as the institute of global constitutionalism are determined. Theoretical approaches to understanding and definition of the phenomenon of global constitutionalism are investigated. Legal status of local self-government as an object of international legal regulation and the subject of multilateral international interstate agreements is established. Institute of local self-government is considered as an important factor of globalization in the context of determining positive and negative approaches to its structural and institutional definition. The role of global constitutionalism in improving the quality of Ukrainian legislation on local self-government is analyzed.

It is noted that the characteristic of the national institute of local self-government as an element of global constitutionalism makes it possible to distinguish a number of factors, namely: historical and retrospective, state-building, factor of citizenship, humanitarian, communal, integration-teleological, international – these factors with their systemic interpretation and ontological analysis convincingly confirm the above-mentioned position.

Local government, acting as an object of international legal regulation and the subject of multilateral international interstate agreements, in fact serves as an inherent element and is a vivid example of global constitutionalism, because it is closely intertwined with national and international principles that eventually realize human rights in their broad sense at the local level of society functioning, ensuring the sustainable livelihood and functioning of human settlements.

The results obtained by the author can be applied in research activities, educational process, law-making and informational-analytical spheres, as well as in the areas of professional development of state and municipal officials and legal universal education.

Key words: local self-government, legal space of local self-government, globalization, constitutionalism, domestic (national) constitutionalism, global constitutionalism, decentralization, public authority, territorial community, human rights, municipal human rights.